

Suomen suhde Marshall-apuun 1947

Yhdysvaltojen ulkoministeri George Marshall esitti puheessaan 5.6.1947 Euroopalle taloudellista avustushjelmaa. Se ei herättänyt Suomessa huomiota, ennen kuin Englanti ja Ranska parin viikon kuluessa ottivat siihen myönteisen kannan. Ranska kutsui tärkeimpiä maita jo kesäkuussa alustaviin keskusteluihin Pariisiin.

Presidentti Paasikivi totesi, ettei Suomella olisi varaa jättää käyttämättä tilaisuutta avustuksien saamiseen. Neuvostoliitto ei siinä vaiheessa ollut määritellyt omaa kantaansa julkisuudessa. Kohta saatiin kuitenkin vihjeitä, että siitä tulisi kielteinen, eikä myöskään länessä todella haluttu Neuvostoliiton tulevan hankkeeseen mukaan.

Ranska esitti heinäkuussa lähes kaikille Euroopan maille kutsun konferenssiin, jossa piti päättää käytännössä osallistumisesta Marshallin suunnitelmaan. Paasikivi oli toistaiseksi päätenyt arvioon, ettei Suomen ole hyvä mennä suoranaisesti mukaan Marshall-ohjelmaan, mutta pitäisi varmistaa avun saanti muilla keinoilla. Neuvostoliitto toimitti oman kantansa salaisesti tiedoksi Helsinkiin. Sen mukaan olisi toivottavaa, ettei Suomi osallistuisi. Virallisesti Neuvostoliitolla ei kuitenkaan ollut kantaa Suomen suhteen.

Suomen vastausta konferenssikutsuun käsiteltiin Helsingissä 7. heinäkuuta. Paasikivi oli sillä välin selvittänyt, että Suomi tarvitsisi luottoja kahden vuoden aikana 100 - 180 miljoonaa dollaria. Siksi Paasikivi suositteli osallistumista mutta halusi liittää siihen poliittisia sitoumuksia koskevan kielteisen varauksen. Neuvostoliiton lähettiläs antoi hallitukselle lähettämässään salaisessa viestissä ymmärtää kieltäytymisen olevan suotavaa ja kehotti SKDL:n ministereitä viivyttämään vastausta. Pääministeri Pekkala suositti asian alistamista eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan käsittelyyn.

Paasikivi oli edelleen epävarma vastauksen antamisesta, mutta alkoi kallistua kielteiseen suuntaan. Hallitus oli myös kääntynyt vastustamaan, mutta eduskunnan ulkoasiainvaliokunta päätti äänestyksen jälkeen suositella osallistumista. Presidentti päätti kuitenkin hallituksen tukemana, että Suomi ei osallistu.

Hallituksen päätöksessä todettiin: "Kun Suomen asema valtiona ei ole vielä vakiintunut pysyvän rauhansopimuksen muodossa, ja kun Marshall-suunnitelma on kehittynyt suurvaltojen välisen vakavan erimielisyyden aiheeksi, Suomi haluten pysyä maailmanpolitiikan ristiriitojen ulkopuolella, ei valitettavasti katso mahdolliseksi osallistua sanottuun konferenssiin."

Samalla hallitus ilmoitti pyrkivänsä taloudelliseen yhteistyöhön muiden valtioiden kanssa ja tarvitsevansa apua jälleenrakennukseen.

Pian kävi ilmi, että Paasikivi oli vienyt läpi ilmeisen oikean ratkaisun, sillä Neuvostoliitolla olisi ollut mahdollisuus vielä painostaa välirauhansopimuksesta avoimiksi jääneillä asioilla, mm. asekatkennän selvittelyjen keskeneräisyydellä. Lisäksi oli vaarana, että Pariisin rauhansopimus saattaisi jäädä ratifioimatta.

Päätösprosessissa kokemistaan ikävistä käänteistä hermostunut Paasikivi kirjoitti päiväkirjaansa: "Tämä on surkea asia. Osoittaa, millainen meidän poliittinen asemamme on."

Lopulta myös osoittautui, että Suomi onnistui kehittämään toimivan mallin: vältetään sitoutumista blokkeihin poliittisesti mutta pyritään hoitamaan taloudelliset edut muita

reittejä. Suomi selvitti Yhdysvalloille diplomaattitietse edellä mainitun kantansa ja sai myönteisen vastaanoton pyynnöille luotoista. Siten Suomen poisjääminen Marshall-avun toimeenpanosta ei koitunut kohtuuttomaksi taloudelliseksi eikä poliittiseksi rasitukseksi.

Lähteet: Tuomo Polvinen, J.K. Paasikivi. Valtiomiehen elämäntyö 4, 1944 - 1948 (WSOY, 1999), s. 400 – 417 ja Pekka Visuri, Paasikiven Suomi suurvaltojen puristuksessa 1944-1947 (Docendo, 2015), s. 243-245.